

1.01
Prejeto 20. 11. 2000

UDK 94(497.4 Gorenjska)"1942/1943"

Vida Deželak-Barič*

Samoiniciativni in nepriznani pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Gorenjsko

IZVLEČEK

Avtorica obravnava na osnovi arhivskih virov samoiniciativno oblikovanje pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za Gorenjsko decembra 1942. Odbor je bil ustanovljen s sodelovanjem posameznih gospodarstvenikov in člana pokrajinskega komiteja Komunistične partije Slovenije (PK KPS) za Gorenjsko. Deloval je do jeseni 1943. Centralni komite KPS se ni strinjal z njegovo sestavo in usmeritvijo in ga ni nikoli priznal. Ker so bili njegovi člani z razrednega stališča za KPS nezanesljivi zavezniki, sta si CK KPS in PK KPS prizadevala preprečiti njihovo avtonomno politično delovanje in jih omejiti na materialno in finančno podporo osvobodilnemu gibanju. Odborovo politično zanimanje je bilo usmerjeno predvsem k pripravam na konec vojne in na prevzem oblasti, medtem ko mu je bil oborožen boj proti okupatorju bolj v ozadju. Povezanost odbora z vodjem gestapa na Gorenjskem je bila za večino njegovih članov usodna.

Ključne besede: Osvobodilna fronta slovenskega naroda, Komunistična partija Slovenije, narodnoosvobodilni boj, strategija in taktika, četništvo, Gorenjska

ABSTRACT

THE AUTOGENOUS AND UNRECOGNISED PROVINCIAL COMMITTEE OF THE LIBERATION FRONT FOR GORENJSKA

On the basis of archive sources, the author deals with the formation of the Provincial Liberation Front Committee for Gorenjska. This Committee was established in December 1942, independently of the Provincial Committee of the Communist Party of Slovenia for Gorenjska (PCCPS), by one of its members and some businessmen. It operated until Autumn 1943. It was never recognised by the Central Committee of the Communist Party of Slovenia (CCCPS), which disagreed with its composition and political orientation. From the social class viewpoint the Central and Regional Committees of the Communist Party of Slovenia regarded its members as unreliable allies. Consequently, they sought to prevent their further independent political activity by limiting it to the material and financial support of the National Liberation Movement. The Committee's political interest was focused above all on the end of the war and the seizure of power, while the armed struggle against the occupier was of secondary importance. The liaison between the Committee and the chief of the Gestapo in Gorenjska proved fatal for most of its members.

Key words: Liberation Front of the Slovenian people, Communist Party of Slovenia, National Liberation War, strategy and tactics, Chetnik movement, Gorenjska

* Dr., asistentka - doktorica, Inštitut za novejšo zgodovino, SI-1000 Ljubljana, Kongresni trg 1.

Ko se je po okupaciji in s protiokupatorskim uporom Gorenjska oblikovala, predvsem zaradi okupatorjevega razkosanja slovenskega ozemlja, kot posebna pokrajina tudi s stališča teritorialno-politične organiziranosti osvobodilnega gibanja, je politično delovanje v pokrajinskem merilu sprva usmerjal pokrajinski komite Komunistične partije Slovenije (PK KPS) za Gorenjsko. PK KPS, postopno oblikovan v drugi polovici leta 1941, ni bil le najvišji partijski organ na Gorenjskem, temveč je hkrati predstavljal tudi pokrajinsko vodstvo Osvobodilne fronte; vzpodbujal in usmerjal je celotno politično delovanje v tedanjih treh gorenjskih okrožjih: jeseniškem, kamniškem in kranjskem. K zadnjemu je spadalo tudi škofjeloško območje, ki pa so ga konec leta 1942 organizirali kot samostojno okrožje, tako da je do konca vojne Gorenjska bila razdeljena na štiri okrožja.¹

Enovitost oziroma enost partijskega in frontnega pokrajinskega vodstva je uradno trajala do pomladi 1944, ko je bil na zahtevo osrednjega slovenskega vodstva izvoljen širši pokrajinski odbor OF (POOF) za Gorenjsko. Vmes, konec leta 1942, pa je prišlo do zanimive samoiniciativne ustanovitve POOF za Gorenjsko, torej brez vzpodbude oziroma naročila Izvršnega odbora OF ali pa Centralnega komiteja KPS. Ta odbor je takrat ali pa kasneje dobil različna imena in oznake, kot *Miklavčev odbor*, *Glavni odbor OF za Gorenjsko*, *Pokrajinska vlada za Gorenjsko*, pa tudi *samozvani odbor*. Pri njegovi ustanovitvi so imeli pomembno vlogo nekateri vidnejši predstavniki gospodarskega življenja, ki so za svoj načrt pridobili podporo tudi med posameznimi komunisti.

Ideja o ustanovitvi takšnega organa je nastala v času, ko so partizanske enote in terenske politične organizacije OF in KPS preživljale najhujšo krizo, Gorenjska pa je ostala tudi brez pravega vojaškopoličnega vodstva, oziroma se je le-to šele postopoma na novo konstituiralo. Po velikih kadrovskih izgubah v letu 1942 (oktobra je padel tudi sekretar PK KPS Lojze Kebe-Štefan) in ko je jeseni CK KPS poslal na Gorenjsko partijska aktivista Oskarja Šavlija-Jakoba ter Jožeta Slugo-Lenarta, ki gorenjskih razmer nista najbolj poznala, so na prehodu v leto 1943 oblikovali PK KPS v sestavi: sekretar Maks Krmelj-Matija, člani Jože Sluga, Oskar Šavli, Vinko Hafner-Pavle, Stane Bizjak-Kostja in Karel Preželj-Stanko, ki pa je že aprila 1943 padel.²

V tem času so se pojavila izrazitejša prizadevanja vplivnejših posameznikov za lastno organiziranje protiokupatorske dejavnosti in povezovanje le-te z OF oziroma s PK KPS za Gorenjsko. Rezultat je bila ustanovitev POOF za Gorenjsko pod vodstvom Ivana Miklavca. Odbor je deloval od decembra 1942 do oktobra 1943. Vendar ni bil nikoli priznan, saj z njegovo sestavo in usmeritvijo nista soglašala IOOF in CK KPS, pa tudi PK KPS za Gorenjsko ne.³

O tem je Jože Sluga kot odločilna osebnost v navezovanju stikov z Miklavčevim krogom, najbrž konec leta 1943, ko je odgovarjal na kritiko lastnega političnega dela, izrečeno s strani CK KPS, podal obširnejše poročilo.⁴ Navedel je,

¹ Vida Deželak-Barič: Organizacijski razvoj Komunistične partije Slovenije na Gorenjskem od pomladi 1941 do jeseni 1943. Prispevki za novejšo zgodovino, 36, 1986, št. 1-2, str. 66, 76.

² Prav tam, str. 75, 76.

³ Ivan Križnar: Jeseniško okrožje med nacistično okupacijo in narodnoosvobodilnim bojem. Ljubljana 2000, str. 188, 189.

⁴ Arhiv Republike Slovenije, dislocirana enota I (dalje AS I), fond 1487, CK KPS, a.e. 1933, poročilo Jožeta Sluge CK KPS (verjetno konec 1943).

da je član OK KPS Škofja Loka Adolf Sluga-Tratomir proti koncu leta 1942 sporočil PK KPS, da je dobil na terenu zveze s posamezniki, ki da bi radi sodelovali z OF. Le-ti so že imeli neko organizacijo, zbirali denar ter izdali list *Baklja*. Pokrajinskemu komiteju je poslal tudi 5.000 mark, ki jih je dobil od teh ljudi. Po dogovoru z Maksom Krmeljem je Jože Sluga odšel na teren, da se o zadevi prepriča, in sicer ravno v dnevi, ko je prihajal Boris Kidrič na Gorenjsko. Sestal se je z industrialcem Ivanom Miklavcem iz Medvod, ki je Slugo obvestil, da ima organiziranih več ljudi, ki so vsi že od leta 1941 člani OF. Pokazal mu je prvo številko *Baklje*, ki je že izšla, ter tudi drugo številko, ki jo je ravnokar nameraval izdati, a mu je Sluga namero preprečil. O tem Sluga poroča: "Rekel sem mu, da OF izdaja enotno literaturo, t.j. "Slovenskega poročevalca" itd., ter da lahko pošilja članke za te liste, kar je tudi sprejel".⁵ Dalje mu je Miklavc povedal, da ima zvezo z IOOF v Ljubljani in s Prežihovim Vorancem, ki bi ga naj zadolžil za organiziranje OF na Gorenjskem. Kmalu zatem se je Sluga udeležil širšega sestanka, ki ga je sklical Miklavc. Sestanek se je med drugim udeležil tovarnar (lastnik obrata športne opreme) Albin Kolb iz Šentvida, ki je za OF delal že od leta 1941, izdajal radijska poročila ter jih razširjal med aktiviste OF. S tega sestanka se je Sluga napotil do ravnatelja kemične tovarne v Domžalah Slavka Kvartiča, za katerega je izvedel, da naj bi bil pripravljen sodelovati, vendar se zaradi nemške hajke z njim ni sestal. Na poti na sedež PK se je ponovno ustavil pri Miklavcu in ga seznanil z odločitvijo, da skupno ustanovijo POOF, o čemer pa bo predhodno obvestil IOOF. Miklavca naj bi posebej opozoril, da dokler ne dobijo odgovora od vodstva OF, se on, tj. Miklavc, "ne sme smatrati za nič več, kot za člana OF. Lahko zbira denar, material itd. in to oddaja terenskim delavcem, s katerimi se mora povezati." Razmere, v kakršnih je sprejel odločitev o ustanovitvi POOF, je Jože Sluga takole opredelil: "Poslal sem predlog na IOOF, da se mi zdi potrebno, da se sformira ta odbor z ozirom na to, ker sem bil v dobri veri, da delam pravilno, ker smo tudi v Ljubljani formirali okrožne in rajonske odbore iz zastopnikov vseh slojev. Situacija se je pa do takrat izpremenila in izkazalo se je, da moje delo ni bilo pravilno. Upoštevati morate težko stališče, ki je bilo takrat na Gorenjskem in da sem hotel vestno izvršiti dane mi naloge..." Dalje pravi, da je šele potem, ko so ga poklicali na poročanje na IOOF v Dolomite, "dobil več informacij, za katere preje nisem vedel in tudi direktive, naj se te ljudi porabi za delo posebno na gospodarskem polju, dati jim pa ne smemo nobenih funkcij. Tega sem se vestno držal."

Kot rečeno je Miklavc nameraval izdajati glasilo z imenom *Baklja*. Prva in edina številka s podnaslovom "Vestnik Slovenske Osvobodilne Fronte za Gorenjsko" je izšla v prvi polovici decembra 1942.⁶ Njen urednik je bil Ivan Miklavc-Volodja, pomagal pa mu je še Albin Kolb. Cilj *Baklje* je bil, kakor je bilo zapisano v uvodu, "obveščati vse naše verno in pošteno slovensko ljudstvo o

⁵ Nekateri drugi sočasni viri, katerih avtor je sekretar rajona Medvode in član OK KPS Škofja Loka Avgust Barle-Ambrož, govorijo, da Miklavc prepovedi izdajanja "Baklje" vendarle ni sprejel kot nekaj samoumevnega, nasprotno, zaradi tega bi naj bil "zelo užaljen". Barle, ki je bil povezovalni člen med Miklavcem in PK KPS za Gorenjsko, pa se je od vsega začetka nagibal tudi k oceni, da Miklavc z OF ne sodeluje iskreno. (AS I, 1489, Ob K KPS za Gorenjsko, pismi Avgusta Barleta 17. 2. 1943 in 20. 2. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 1874 in 1875).

⁶ AS I, 1489, poročilo Avgusta Barleta 13. 12. 1942, a. št. 571.

važnih svetovnih dogodkih in o položaju našega Osvobodilnega dela na Gorenjskem ozemlju, ter o zgraditvi naše Domovine - Slovenije".⁷

Ohranjena številka Baklje je, čeprav je vsebinsko nekoliko nekonsistentna, dragocena, saj podrobneje razkriva idejni in tudi psihološki profil Miklavčevega kroga in predvsem samega Miklavca. Naj kar na začetku ugotovimo, da jo opazno označuje precej narodnjaško uglašeno privrženost slovenstvu. Že v naslovnem delu časopisa je bil npr. natisnjen moto: "Slovenec sem - tako je mati djala!", na prvi strani pa je bil objavljen tudi odlomek iz pesmi, ki opeva lepote slovenske zemlje. Vsekakor po izpovedni strani Baklja precej odstopa od uveljavljenih standardov v partizanskem tisku.

"Baklja" priznava Osvobodilni fronti, da je takoj po zlomu Jugoslavije prevzela "častno mesto v narodu, prevzela vse dolžnosti in odgovornost, da osvobodi slovenski narod zasedbe slovenskega ozemlja in da ustvari nove pogoje za našo socialno in gospodarsko samostojnost". Iz navedenega izpelje: "Vse zavedno in nepokvarjeno slovensko ljudstvo mora sodelovati v O.F. in s skupnimi napori graditi našo bodočnost v okviru Slovenske vzajemnosti." O vodstvu OF, ki ga poimenuje "naroda vlada", pove, da ga sestavljajo krščanski socialisti, komunisti in sokoli, ki so "pravilno razumeli slovansko idejo in duh novega časa" ter, da ta vlada "prevzame vso oblast ob prevratu, ker je le ona vodila borbo proti okupatorjem".

Posebno priznanje izreka partizanski vojski oziroma "naši narodni vojski", ki da je prevzela v narodu "najbolj častno mesto in šele zgodovina slovenskega naroda bo znala opevati te heroje, idealiste in borce, ki so v najhujših časih zverstva nad našim narodom bili varuhi in zaščitniki naše prelepe slovenske zemlje, naših domov in našega poštenega ljudstva."

Posebej se ustavi ob vprašanju odnosa naroda do cerkve. Zavzema se za medsebojno strpnost in sodelovanje v smeri podpore vsem narodnim prizadevanjem "za domovinsko delo in gojiti ljubezen do Domovine - Naroda in Cerkve". Dalje pravi, da mora biti ves narod vzgojen v "plemenitosti, poštenju in vernosti. Učiti je treba resnico in vsak se naj častno bori za pravico. Z vsemi silami pa pobijati nevernost, hinavščino, sovraštvo, potuhnjenost (...). Vzgojiti moramo nov plemenit narod in cerkev mora biti Svetišče vsega tega naroda. Cerkev se ne peča s politiko, je to gnusoba, ker žali najsvetejše našega Velikega Odrešenika." Vse priznanje izreka duhovščini, ki da se je večinsko izjavila proti bratomorni vojni in pristavlja, da je to "narodna duhovščina", ki bo v bodoče oznanjala Kristusove nauke in ves slovenski narod povežala s cerkvijo. Dalje zagotavlja, da je OF resnična zaščitnica cerkve in duhovščine, stoji pa na stališču nevmešavanja cerkve v politiko in s tem vzpodbujanja sovraštva med narodom. Nasprotuje tudi pridobitni dejavnosti cerkve, kajti duhovnik mora biti "Božji namestnik - učitelj vere in oznanjevalec Kristusovih naukov".

Mednarodno vojaškopolično situacijo konec leta 1942 je list ocenjeval kot vzpodbudno za vse zaslužnjene narode in napovedoval skorajšnji propad nacifasizma. Zato je pozival: "Vse Vaše misli - vse moči naj bodo povezane z osvobodilnim delom. Strahopeten narod ni vreden Svobode - Samostojnosti. Vsi v borbo

⁷ AS I, 1547, fond zbirka revij, brošur in časopisov, Baklja, december 1942.

za naše Svete pravice, za čast naroda in za ustvaritev naše Velike slovenske Domovine. Bodite graditelji naše Domovine."

List Baklja izraža tudi visoko stopnjo rusofilstva in poveljuje uspehe Sovjetske zveze nad Hitlerjevo vojsko. Takole pravi: "Matuška Rusija in naš slovenski oče in prijatelj Batjuška Stalin in ves prerojeni ruski narod so zadali nasilnikom tako hude udarce, da se ves Svet divi tej ruski moči in tem uspehom. (...) Batjuška Stalin je Baklja ruskega Naroda." Uspehe in pomen priznava tudi Angliji in Ameriki, a ob tem dodaja, da ti dve državi nista bili pripravljeni na vojno. Vendar vsem trem brez kakršnih koli omejitev priznava njihova prizadevanja za osvoboditev vsega človeštva. In napoveduje: "Bliža se dan naše svobode. Iz vzhoda, zapada, juga in severa se odpro vsa žrela, ki bodo uničila krvavo orožje osnih sil. Iz višav - zemlje in morja bo zdrobljena ta lažna moč in nadutost krvoločnih narodov in vsi bodo morali drago plačati, ker zverstva, ki so jih počenjali nad narodi, se ne da izbrisati iz zgodovine. Zaupajte v zmago naših zaveznikov, podpirajte našo narodno vojsko - naše osvobodilne partizanske čete, ki častno in v vsej trdoti življenja prinašajo narodu novo srečo in blagostanje."

Ker je bil to čas vpoklicev vojaških obveznikov v nemško vojsko, se je list posebej obrnil na njihove matere, da opozorijo sinove, kje je njihovo mesto. "Sina si darovala slovenski zemlji in samo Tebi in Domovini ima služiti, ter za Svobodo tudi žrtvovati dragoceno življenje. Ne more se - ne sme se odzvati povelju krvnika, največjega zločinca vsega človeštva. Sina pošlji v gošo med Partizane, tam ima odslužiti kadr/ov/ski rok, trda bo ta šola ali koristna in častna. (...) Narod mora častno krvaveti ali častno umreti. Druge poti ni!"

O t.i. beli gardi je zapisal, da je le-ta "naša največja sramota in grd skrit sovražnik, črv slovenskega naroda. Belogardist ni samo narodni izdajalec, temveč plačan in kupljen človeški izmeček". T.i. izdajalcem, vohunom in vlačugam je napovedal smrtni obračun na koncu njihove nečastne poti. Prejšnjim politikom pa je napovedal konec njihovega "udobnega življenja na račun naroda", kajti narod bo v pogojih samostojnosti zgradil Slovenijo na novih in trdnih temeljih.

Dalje je list pozival slovenski narod, da v zanj nedvomno ugodni perspektivi s stališča spremenjenih mednarodnih vojaškopoličnih dogajanj strne vrste in posveti vse moči v korist domovine in OF. Bodril ga je: "Zaupajte, Velika noč nam prinese Vstajenje!" Tudi pozdrav povsem na koncu je bil običajen frontovski pozdrav: Smrt fašizmu - Svoboda naroda.

Okoli novega leta 1943 je Miklavc formuliral obširnejši načrt o vojaško-političnem delu na Gorenjskem in ga poslal osrednjemu vodstvu.⁸ V njem je poudaril nujnost imenovanja pokrajinskega odbora za Gorenjsko, ki bi vodil "do prevrata vse potrebno delo in takoj ob prevratu prevzel vse politično in vojaško vodstvo na gorenjskem ozemlju", ter da mora biti že sedaj vse delo temeljito usmerjeno na prevratni čas. Potrebo po oblikovanju pokrajinskega odbora je na eni strani utemeljeval s težavnostjo vzdrževanja zvez Gorenjske z Ljubljano in z osrednjim vodstvom, na drugi pa z dejstvom, da je prav prek Gorenjske mogoče vzdrževati zveze s Koroško in tudi s Štajersko. Zato bi gorenjskemu odboru morala pripasti vloga iniciatorja vzgojnega in političnega delovanja tudi v teh dveh pokrajinah. Ob tem je navedel, da je že vzpostavil "nekaj stikov" tako s Koroško

⁸ AS I, 1487, Ivan Miklavc, Predlogi za Gorenjsko (nedat.), a. št. 2013.

kot s Štajersko. Zatrjeval je, da je Gorenjska 80% na strani OF in, da so prizadevanja bivšega jugoslovanskega senatorja Janeza Brodarja iz Kranja ob podpori ljubljanske škofije organizirati belo gardo na Gorenjskem, obsojena na neuspeh, kajti: "Delavstvo, kmečko ljudstvo in gospodarstveniki so na strani OF in stoje na stališču, da stari političarji nimajo nobenih pravic do vodstva in da se staro ne sme več povrniti." Zato se je zavzemal soglasno z Jožetom Slugo, da se za Gorenjsko

prizna "samostojno vodstvo do prevrata, seveda v sporazumu s centralnim odborom - vlado v duhu osvobodilnega dela OF".

Tako imenovani "Miklavčev načrt", za katerega pa je treba poudariti, da je nastal vsaj delno če že ne v celoti v soglasju s Slugo, je že konkretiziral organizacijsko shemo pokrajinskih oblastnih organov in celo predvidel kadrovske rešitve iz vrst sokolov, krščanskih socialistov in komunistov. Pokrajinsko oblast bi predstavljal **pokrajinski politični komisar**. To mesto bi v dogovoru s Slugo pripadlo Ivanu Miklavcu-Žanu (tudi Nace, Simon), v njegovo kompetenco pa bi spadalo "vse programno in propagandno delo, stik s centralno vlado in z vsemi podrejenimi odbori. Vse finančno delo, očuvanje narodnega premoženja ter vse drugo". Za vojaška vprašanja bi odgovarjal **pokrajinski vojaški komandant**, katerega dolžnost je, da "pripravi vso obrambno službo v pokrajini, pripravi vse za mobilizacijo, ter pripravi vse za operativno armado, ki bo izvršila pohod na Goriško, Koroško ali Štajersko". Na položaj pokrajinskega vojaškega komandanta je bil izbran Albin Kolb-Edvard. Dolžnost **pokrajinskega prehranjevalnega komisarja** bi bila pripraviti zaloge hrane, ki bi zagotovile oskrbo tako vojske kot civilnega prebivalstva vsaj za obdobje šestih tednov po končani vojni, dokler ne bi začeli zavezniki pošiljati zadostne količine hrane. To mesto bi zasedel Slavko Kvartič-Miran. Za področje **pokrajinske obveščevalne službe in tehnike** bi odgovarjal Jože Sluga-Lenart s pomočnikom Adolfom Slugo-Tratomirjem. Naloga **pokrajinskega prometno-poštnega referenta** (primerne osebe še niso našli) je bila obvarovati ves prometni park, zadržati promet na domačih tleh, posebno v dneh pred prevratom (da se ohrani čim več strojev in vagonov), urediti poštni promet, še zlasti telefonski in brzojavni. **Pokrajinski sanitetni referent** (to dolžnost bi prevzel zdravnik, konkretna izbira pa še ni bila opravljena) bi moral poskrbeti za prevzem dveh gorenjskih bolnic, tj. na Jesenicah in Golniku, urediti sanitetno vojaško službo in ob prevratu pritegniti vsaj dva zdravnika-operaterja iz Ljubljane. Dalje bi pokrajina imela **pokrajinskega predsednika narodnega sodišča** (za to mesto naj bi že pridobili nekega sodnika), pri čemer je bilo poudarjeno, da je ta funkcija "silno važna, ker bo ves narod takoj čutil, da se ne da nič izigravati, posebno pa bo to potrebno, ker bodo takoj ob prevratu aretirani vsi domači vohuni in izdajalci". Predviden je bil še **pokrajinski narodni referent za Koroško** (osebo naj bi že imeli izbrano), ki bi moral nemudoma, se pravi še med vojno, prevzeti propagandno in podtalno delo na Koroškem. Po partizanski zasedbi Koroške bi funkcija narodnega referenta prenehala, ker bi celotno delo na Koroškem prevzel Pokrajinski odbor za Koroško.

Pokrajinski odbor za Gorenjsko bi po predstavljenem načrtu torej sestavljalo osem oseb, pri čemer vsa mesta še niso bila zasedena. Pri tem je treba ugotoviti, da pa so bili vodilni položaji že razdeljeni, in da so bili komunisti (Jože Sluga in Adolf

Sluga) v manjšini in na manj pomembnih položajih. Miklavc je pri osrednjem partizanskem vodstvu poskušal izposlovati potrditev odbora in predstavljene kadrovske zasedbe ter pridobiti pooblastilo za dve osebi (ena od njiju bi bil Jože Sluga), ki bi imeli mandat osrednjega vodstva za imenovanje funkcionarjev na še nezasedena mesta. Zanimalo ga je celo ali naj pokrajinski odbor zapriseže, oziroma kdo izvrši zaprisego, če je le-ta potrebna. Sedež odbora bi naj bil kar v Kranju. V skladu s Slugovim predlogom so predvideli razdelitev Gorenjske na štiri okrožja (enako kakor je že bila uveljavljena v OF in KPS), v katerih bi organizirali oziroma naj bi že bila v teku organizacija okrožnih, krajevnih, občinskih in vaških odborov. Vsak okrožni odbor bi vključeval po štiri funkcionarje (okrožni politični komisar, vojaški komandant, prehranjevalni komisar, sanitetni referent). Krajevni odbori s po tremi funkcionarji (krajevni politični komisar, vojaški komandir in prehranjevalni komisar) bi povezovali od pet do osem med seboj strateško povezanih občin. Občinske odbore bi sestavljale tri osebe (občinski politični komisar, vojaški komandir, prehranjevalni komisar) in prav toliko tudi vaške odbore (vaški politični poročevalec, vojaški vodja, prehranjevalni vodja). V primeru potrditve pokrajinskega odbora je Miklavc nameraval pripraviti podrobnejša navodila o delovanju vseh odborov nižje stopnje in njihovih funkcionarjev, da bi s tem zagotovil enotnost delovanja odborov v celi pokrajini. Na pobudo Sluge naj bi ustanovili tudi pokrajinsko blagajno s fondom 50.000 mark, ves denar prek te vsote pa bi odpošiljali v Ljubljano. Za pokrajinskega blagajnika je bil na predlog Sluge določen Miklavc. Miklavc je osrednje vodstvo še obvestil, da je natisnil v tisoč izvodih list Baklja, ki da je vsebinsko pisan vzgojno, "odobren po komandi",⁹ med ljudmi pa sprejet z največjim zanimanjem. Januarja 1943 je nameraval izdati drugo številko, od februarja dalje pa bi naj list izhajal tedensko v nakladi 5.000 izvodov. Tudi za izdajanje časopisa je prosil odobritve. Glede načina delovanja partizanskih enot oziroma ostrine izvajanja akcij se je zavzemal, da bi le-te upoštevale razmere in razpoloženje prebivalstva na terenu, in da "se ne stori nikakih akcij brez sporazuma s terenskimi odbori". Dalje je prosil za podatke o točni meji bodočega slovenskega ozemlja proti Avstriji ter naslove oseb s Koroške, ki bi jih bilo mogoče pritegniti v boj, čeprav, kot je bilo rečeno, naj bi Miklavc že imel zveze in celo pogovore z nekaterimi Korošci. Prosil je za nadaljnja navodila glede vodenja osvobodilnega dela in sporočil domnevno Slugovo željo, da naj bi bil Miklavc oseba, ki bi imel neposredno zvezo s "centralnim odborom - vlado". Svoje pismo oziroma načrt je končal: "Zavedam se vseh dolžnosti in odgovornosti, ter izjavljam, da bom še nadalje izpolnjeval vse naloge in naročila, ter želim, da bi leto 1943 prineslo našemu narodu vso srečo, blagostanje in samostojnost."

Stališča osrednjega vodstva glede Slugovih zvez z Miklavcem ter do samega Miklavca in do njegovih predlogov spoznamo v Kardeljevem pismu Tonetu Tomanu 5. januarja 1943. Kardelj je bil mnenja, da je Sluga napravil "zelo nerodno napako", ker se je z Miklavcem spuščal v take vrste dogovorov, zaradi česar je bil Sluga že posvarjen. O samem Miklavcu pa je Kardelj zapisal: "Avtor pisma je namreč precej nesoliden element in špekulant. Njegovo pismo je odraz poleta, ki se sedaj pričinja na Gorenjskem. Mi smo že podvzeli, da se tam vzpostavi PO OF, seveda na tak način, kakor vsepovsod, ne da bi šli in se ravnali

⁹ "Komande" Miklavc nikjer podrobneje ne precizira, je pa s tem izrazom gotovo mislil svoje najožje prijatelje oziroma somišljenike.

po raznih špekulantskih ambicijah posameznikov. Če je avtor pošten človek, bo našel svoje mesto, tudi brez njegovega neprestanega vsiljevanja."¹⁰

Zatem se je Kardelj 20. januarja 1943 neposredno obrnil na PK KPS za Gorenjsko in od njega zahteval okrepljenih naporov za konsolidacijo tamkajšnje frontne organizacije. Ocenjeval je, da vsaj zasilno rešeni kadrovske problemi po strahotnih izgubah v preteklem letu, ter začeto uspešno premagovanje najgloblje krize obetajo nov polet osvobodilnega gibanja na Gorenjskem. V takšnih okoliščinah in pričakovanjih je Kardelj naročil PK KPS, naj stremi k organiziranju čim več terenskih odborov OF, ki jih je treba nemudoma povezati na rajonskih in okrožnih ravneh z ustanavljanjem rajonskih ter okrožnih odborov OF. Hkrati je treba "čim prej - po predhodni naši odobritvi" ustanoviti tudi POOF. Splošna politična aktivizacija naj bi zajela "vse patriotske in antifašistične sile na Gorenjskem", to širino pa je Kardelj omejil z navodilom, da je treba smisel protiokupatorskega boja tolmačiti kot "veliko borbo, ki osvobaja tako slovenski narod, kakor delovno ljudstvo", s čimer je opozoril tako na narodnoosvobodilni kot socialni vidik prizadevanj OF in KPS.¹¹

Težko je pojasniti, zakaj so na Gorenjskem kljub omenjenemu Kardeljevemu naročilu in še nekaterim drugim opozorilom tako dolgo odlašali z ustanovitvijo regularnega POOF. Dejstvo je, da so naročilo izpolnili šele v letu 1944, da je Miklavčev odbor deloval tja do jeseni 1943, se vmes usodno zapletel v mreže gestapa, ter da je s tem odborom PK KPS še naprej vzdrževal zveze, čeprav bolj posredne, zadržane in občasno konfliktno. Odnos PK KPS do posameznih članov tega odbora pa je temeljil na izhodišču, da je te ljudi treba pridobiti za materialno podpiranje osvobodilnega gibanja, onemogočiti pa jim politični vpliv in moč.

Da bi PK KPS popravil posledice samostojne oziroma samovoljne Slugove odločitve, je v začetku februarja 1943 odšel Oskar Šavli do Miklavca in Kvartiča. Prepričal naj bi ju o preuranjenosti postavljanja takšnega odbora ter o nujnosti, da se ljudje, ki so pripravljeni delati v OF, povezujejo na terenu v svojem ožjem okolju. Miklavc naj bi sprejel odločitev PK KPS na znanje z "grenkobo".¹²

Miklavc je izdatno denarno in materialno podpiral osvobodilno gibanje, in to tudi potem, ko je spoznal, da v vodstvu ne uživa polnega zaupanja. Prispeval je lastna in drugje zbrana sredstva. Pri zbiranju prispevkov je sodeloval tudi njegov sin Branko Miklavc in jih oddajal Ivanu Levarju ali pa Karlu Žagarju.¹³ Tako je npr. konec februarja 1943 Maks Krmelj poročal Kardelju, da je Miklavc prispeval 10.000 mark posojila, pri čemer je pristavil: "Če se Vam zdi potrebno, naj mu Izvršni odbor pošlje zahvalno pismo, videti je, da bi mu to zelo dobro delo."¹⁴ Aprila je Miklavc poslal PK KPS 15.000 mark, kupil zanj nov ciklostilni stroj in poslal tiskarski material ter akumulator.¹⁵ Kmalu zatem je poslal 25.000 mark.¹⁶ Da bi rešil Prežihovega Voranca iz zapora, je zbral 50.000 mark.¹⁷

¹⁰ Dokumenti ljudske revolucije v Sloveniji, knjiga 5, Ljubljana 1978, dok. 16 (dalje DLRS 5).

¹¹ Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, del VI, knjiga 5, Ljubljana 1960, dok. 22 (dalje Zbornik VI/5).

¹² Niko Kavčič: Pot v osamosvojitve. Ljubljana 1996, str. 80-82.

¹³ Izjava Branka Miklavca 16. 9. 2000.

¹⁴ DLRS 5, dok. 197.

¹⁵ AS I, 1487, pismo Avgusta Barleta 14. 4. 1943 Maksu Krmelju, a. št. 2145.

¹⁶ AS I, 1487, poročilo Avgusta Barleta (nedat.), a. št. 1910.

¹⁷ ARS II, fond AS 1636, Ob K KPS za Gorenjsko, fasc. 663/I, pismo PK KPS za Gorenjsko 19. 8. 1943 Viktorju Stoparju.

Sredi leta 1943 je bila opazna povečana Miklavčeva dejavnost. Do tega časa je razširil tudi krog znanstev oziroma zvez, npr. s članom OK KPS Kranj Benom Anderwaldom-Benkom, vojaškim referentom iz istega okrožja Milkom Hojanom-Markom (tudi Jurij), direktorjem tovarne Šešir Francem Cerarjem-Maticem iz Škofje Loke. Iz zapora se je tedaj vrnil tudi Albin Kolb, ki je bil aretiran februarja 1943 in zatem izpuščen ob posredovanju vodje gestapa z Bleda Helmutha Rozumeka. Miklavc si je zelo prizadeval, da bi se sestal s člani PK KPS. V ozadju teh prizadevanj pa se je že skrival napor Rozumeka, da prodre do PK KPS in celo do osrednjega vodstva. Rozumeku je z ustvarjanjem videza simpatizerja OF, demokrata in zaščitnikov Slovencev uspelo zavesti kar nekaj ljudi na Gorenjskem, saj je svojo domnevno naklonjenost OF taktično potrjeval z raznimi obljubami in manjšimi uslugami pristašem OF, ob tem pa zbiral podatke o pristaših OF. Med drugim je pred zaporom začasno rešil tudi Miklavca.¹⁸

Dne 16. junija 1943 je Miklavc pisal Šavliju, kako je nujno, da pride skupaj s Slugo na sestanek ter da isto prosi Anderwald. Sporočal je še, da se isti dan sestane s Hojanom in "gospodom", kateremu se ima zahvaliti, da ni bil aretiran, tj. z Rozumekom, s katerim je nujno, da se sestanejo. Obenem je prosil za dovoljenje, da izda v nekaj tisoč izvodih brošuro Josipa Vidmarja Beseda o Osvobodilni fronti, saj je menil, da bi to brošuro morala imeti vsaka slovenska družina, ker je to "narodni Evangelij".¹⁹

Junjskega sestanka odbora, ki so mu prisostvovali Anderwald, Hojan, Cerar, Kvartič, Kolb, Miklavc in Ivan Trampuž-Luka, se od članov PK KPS ni nihče udeležil. Nad ravnanjem PK KPS je Miklavc izrazil obžalovanje, saj zaradi odsotnosti njegovih članov niso mogli sprejeti nobenih konkretnih sklepov.²⁰

Miklavčevo gmotno podpiranje OF, širše razprostranjene zveze in želja, da bi temu ustrezno uveljavljal svojo vlogo tudi v širšem političnem okviru, zelo jasno odraža njegovo pismo Jožetu Slugi 29. junija 1943. Iz njega je razvidno prizadevanje, da naveže stike z IOOF, predvsem pa, da se sestane s PK KPS. Glede na to, da ga je PK KPS dejansko ignoriral in mu na pisma ni ali pa redko odgovarjal, ter da se ni odzival njegovim pobudam za sestanek, mu je Miklavc poočital, da mu ni jasno, zakaj se ne odloči za sestanek in ga pozval, da ga v primeru, če za to obstojijo posebni razlogi, vsaj obvesti. Pismo je pomembno tudi s stališča spoznavanja Miklavčevega pogleda na vprašanje ostrine vodenja protiokupatorskega boja oziroma vprašanja žrtev, kar je gotovo vzbudilo pozornost v partijskih vrstah. V njem se med drugim zavzema, da PK KPS doseže izpustitev štirih Nemcev, ki so jih zajeli gorenjski partizani, ker bo sicer ustreljenih 40 talcev iz Begunj, in pravi: "Presodite, kaj je boljše in pravičnejše." Sporoča tudi, da bodo po informacijah, ki jih je prejel, izseljene vse vasi, kjer bodo partizani izvršili mobilizacijo, zato poziva na presojo, "kaj je koristnejše za naš pokret". Obljublja pa takojšnjo dobavo 40.000 pol papirja in 200 matric, za mesec julij nadaljnjih 50.000 pol papirja, 50.000 v mesecu avgustu ter še ostali tehnični material za tehniko, katerega je med drugim iskal tudi na Češkem. Vidmarjevo brošuro je že ponatisnil v 1.800 izvodih ter poslal 400 izvodov v kamniško okrožje, 400 jih je nameraval poslati v škofjelško

¹⁸ Karel Forte-Marko Selin: Nič več strogo zaupno, II, Ljubljana 1978, str. 491-495; Stane Šinkovec: Begunje 1941-1945. Kranj 1995, str. 64.

¹⁹ AS I, 1487, pismo Ivana Miklavca 16. 6. 1943 Oskarju Šavliju, a. št. 992.

²⁰ AS I, 1487, pismo Ivana Miklavca Jožetu Slugi (nedat.), a. št. 997.

okrožje, 800 v kranjsko in jeseniško okrožje, preostale pa obdržati za nadaljnje potrebe. Izrazil pa je bojazen glede svojega tehničnega dela v bodoče, ker naj bi slišal, da bodo podjetje prevzeli nemški upravitelji in bo on baje "vržen na cesto". Če bi se to zgodilo, je sporočal Slugi, se bo ravnal takole: "V kako nečastno grupacijo ne grem, bom raje zapustil to mesto in vse moje premoženje. Svojega imena nočem onečastiti. Dolgo ne bo treba čakati, ker pride naš čas in če sem vreden, bom spet lahko zasedel moje sedanje mesto."²¹

O Miklavčevem sklicevanju sestankov je Krmelj obvestil Kardelja in mu poročal o njihovi brezpredmetnosti zaradi odsotnosti članov PK KPS. Poročal pa mu je tudi o Miklavčevi zvezi s Hojanom, ki je obljubil, da bo priskrbel gorenjskim partizanom 1000 brzostrelk in municijo.²²

CK KPS je v pismu z dne 7. julija 1943 precej kritično ocenil dotedanje ravnanje PK KPS. Posvaril ga je, da so verjetno v Miklavčevem odboru plavogardistično usmerjeni posamezniki, oziroma je razvidno, da so bili zanj posamezniki moteči zaradi določene razredne pripadnosti. Takole je pisal pokrajinskemu komiteju: "Nadalje imamo vtis, da so vam tudi gotove stvari OF še zmerom čez glavo, čeprav beležite lepe uspehe. Zadevo z gospodom iz Medvod (Ivan Miklavc, op. p.) bi bili lahko že zdavnaj likvidirali. Nerazumljivo nam je, kako more še vedno sklicevati konference, in to iz vse Gorenjske,²³ ne da bi vi prej kaj takega določili. Kot vam bo povedal Bolko (dr. Jože Brilej, op. p.), ga sumimo celo hujših stvari kot smo govorili z vami pred časom. Kako je treba z njim postopati, vam bo po našem naročilu ustno in detajlno povedal Bolko. Da vam bo dotični Marko preskrbel 1000 brzostrelk, je velika iluzija, to je najbrž kak mihajlovičevski agent, če ne gre za kaj hujšega. Razčistite to stvar in nam pošljite čimprej detajlne podatke." Zahteval je odločno preprečevanje kakršnega koli poskusa četniškega organiziranja na Gorenjskem in "trebljenje zakrknjenih belogardistov", da se državljanska vojna ne bi razširila tudi na Gorenjsko. Obenem je Kardelj ponovno opozoril na nujnost ustanovitve POOF - in sicer "prav kot protiutež raznim mahinacijam". Glede njegove sestave in načina ustanovitve je naročal: "Sestavite ga iz uglednejših in vplivnejših ljudi. Nekaj naj bo takih, ki so odšli v partizane in se lahko podpišejo z legalnim imenom. Člani naj bodo vsekakor vezani na Partijo v smislu kakor smo govorili že z Matijo (Maks Krmelj, op. p.), med njimi pa naj bo tudi precej katoličanov - takih kakor smo že govorili z Matijo - in ljudi, poznanih v takozvanem nacionalnem krogu. Ta odbor bi bilo treba izvoliti na zelo konspirativno prirejeni konferenci, ki se je naj bi udeležili rajonski, okrožni, pa tudi vsaj nekaj terenskih delegatov. Odbor naj bi imel večje število članov in ožji sekretarijat (3) iz naših ljudi. V sekretarijatu naj bosta Lenart in Matija. Konferenca naj izda proglas na Gorenjce. Obenem objavite, da so bili izvoljeni med drugimi ti in ti (tisti, ki se lahko podpišejo). Zadeva vsekakor ne bi smela izpasti kot neki gorenjski separatizem, temveč bi morala prav nasprotno utrditi avtoriteto IOOF.

²¹ AS I, 1487, pismo Ivana Miklavca 29. 6. 1943 Jožetu Slugi, a. št. 1322.

²² DLRS 7, dok. 199.

²³ Miklavčev odbor si je prizadeval razširiti dejavnost po vsej Gorenjski, kar se je odražalo tudi v sestavi odbora. V njem so bili namreč zastopniki iz škofjeloškega, kranjskega in kamniškega okrožja. Ni pa bilo v njem predstavnika jeseniškega okrožja. Tam so si prizadevali pridobiti tehničnega direktorja jeseniške železarne dr. Hermana Klinarja, ki pa se v odbor ni vključil. Zato je občasno prihajal nadzirat odbore OF v jeseniškem okrožju Albin Kolb. Glej Ivan Križnar: Jeseniško okrožje med nacistično okupacijo in narodnoosvobodilnim bojem, str. 188, 189, 249.

Pazite na to še posebno v formulacijah proglasa itd. S te konference bi morali na vsak način poslati pozdrave tov. Titu, IOOF in CK Partije."²⁴

Glede skrbi CK KPS o domnevnem popuščanju gorenjskega partijskega vodstva mu je le-ta odgovoril, da je o trenutnih razmerah na Gorenjskem očitno slabo poučen in da očitek o "fabrikantih" v vodstvu OF ne drži več, ker so vprašanje Miklavčevega odbora že razčistili. PK KPS je poročal, da so Miklavcu "odkrito povedali, da nima nič za govoriti, lahko pa podpira z raznim materialom naše osvobodilno gibanje". Kljub temu pa je obljubil nadaljnjo materialno podporo.²⁵

Tudi Jože Sluga je osebno zavrnil, sicer ne povsem prepričljivo, očitano mu opor-tunizem in zatrdil, da ima do "fabrikantov" nesporno "sovražen" odnos, saj da je bil celo življenje izkoriščan po njih in da se je v metodah svojega političnega delovanja vedno držal Leninovega nauka, po katerem se mora proletariat posluževati vseh poti, da pride do cilja.²⁶

O delovanju Miklavčevega odbora je Krmelj julija obvestil tudi člana CK KPS in PK KPS za Štajersko Viktorja Stoparja, ki se je tedaj nahajal v kamniškem okrožju in se je sestel s Kvartičem. Ker je domneval, da se mu je Kvartič predstavljal kot član POOF za Gorenjsko, je Stoparja obvestil, da takšen organ na Gorenjskem sploh še ne obstaja, sestanki, ki jih je skliceval Miklavc, pa da so bili sklicani "samolastno".²⁷

Da bi preprečil nadaljnje širjenje vpliva Miklavčevega odbora in ga izoliral, je PK KPS v lastnem imenu in v imenu "Pokrajinskega poverjenišva OF za Gorenjsko in Koroško" hkrati naslovil na aktiviste posebno okrožnico. V njej je rečeno: "Zvedeli smo, da nastopa na terenu neka skupina Slovencev, predvsem iz gospodarskih krogov, ki sklicuje razne konference v imenu Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte. Nekateri člani te skupine nastopajo kot člani Pokrajinskega odbora in celo kot pooblaščenci IOOF. Na tem mestu ugotavljamo, da trenutno ne obstoja na Gorenjskem in Koroškem še noben Pokrajinski odbor OF, ampak samo Pokrajinsko poverjenišvo OF, katerega edina člana sta tovariš Lenart in tovariš Matija. Ta dva tovariša sta edina potrjena od IOOF kot člana Pokrajinskega poverjenišva. Vse direktive OF, vse okrožnice, vsa pisma itd. itd., skratka vse kar je v zvezi z OF na Gorenjskem in Koroškem, vse to mora nositi podpis oziroma mora biti pisмено potrjeno od teh dveh tovarišev. Edino tovariš Lenart in tovariš Matija vzdržujeta zveze z IOOF, sprejemata direktive od IOOF in sta direktno podrejena IOOF. Vse drugo je izmišljeno.

V zvezi s tem sporočamo vsem okrožnim in rajonskim sekretarjem, da sme vse delo OF in še več, vse delovanje Slovencev - konference, sestanki, propaganda itd. - v njihovih okrožjih oziroma rajonih iti samo preko okrožnih in rajonskih odborov oz. sekretarjev OF. Vsak sestanek Slovencev, skratka vsako najmanjše organizirano delovanje Slovencev izven okvira OF, t.j. brez inicijative oz. dovoljenja Pokrajinskega poverjenišva OF, okrožnih in rajonskih odborov OF ter

²⁴ Zbornik VI/6, Ljubljana 1961, dok. 37.

²⁵ AS II, 1636, fasc. 663/I, poročilo PK KPS za Gorenjsko 14. 9. 1943 CK KPS.

²⁶ AS I, 1487, pismo Jožeta Sluge 11. 9. 1943 CK KPS, a. e. 1930.

²⁷ AS I, 1487, pismo Maksa Krmelja 10. 7. 1943 Viktorju Stoparju, a. št. 1691.

njim podrejenih organizacij, - je najstrožje zabranjeno. Kajti, kdor danes dela izven organizacij OF ta je proti OF."²⁸

PK KPS je torej julija 1943 Miklavcu tudi javno prepovedal sklicevati sestanke OF za Gorenjsko, ni mu pa seveda prepovedal dela za OF. Že po prepovedi sklicevanja sestankov se je nameraval pri njem zglasiti eden od članov PK KPS, verjetno v zvezi z načrti za rešitev nekdanjega sekretarja PK KPS za Gorenjsko Toneta Dolinška-Metoda iz begunjskih zaporov, za kar si je prizadeval tudi Miklavc. Značilna pa je iz tega časa sodba PK KPS o Miklavcu, ki naj ne bi poznal vseh točk programa OF, predvsem prve, ki govori o nujnosti neizprosnega vodenja boja proti okupatorju.²⁹

Sredi leta 1943 so se pojavile obtožbe o Miklavčevem denarnem podpiranju 'bele garde', kar pa je Miklavc odločno zanimal.³⁰ Verjetno se del sumničenj, izrečenih v Kardeljevem pismu iz začetka julija, nanaša na to vprašanje. Vodstvo je tudi zvedelo za Miklavčevo srečanje z dr. Marjanom Zajcem, ki ga je organiziral Ivan Levar, kar je dodatno potrjevalo sum o Miklavčevi plavogardistični usmerjenosti.³¹ Jeseni 1943 je tudi Avgust Barle ugotavljal, da Miklavc še naprej vzdržuje svoje posebne veze. Ugotovil je, da se je v Kranju sestal s plavogardistično usmerjeno skupino, ki se je na sestanku pritoževala nad OF zaradi njenega zavračanja gospodarskih krogov in bivših jugoslovanskih oficirjev, zaradi česar da je treba nekaj ukreniti. Miklavc je udeležbo na sestanku pojasnil s tem, da ni vnaprej vedel, za kakšen sestanek gre, zbrane pa naj bi tudi opozoril, da takšne sestanke ni dopustno sklicevati brez vednosti vodstva OF. O obstoju plavogardističnega pokrajinskega odbora Miklavc naj ne bi ničesar vedel in je zagotavljal svojo iskreno privrženost OF. V tem času je zopet obljubil zbrati 100.000 mark, a je želel, da bi podpore svojem mobilizirancev razdelil osebno. Toda Barle je dvomil v njegovo iskrenost. Menil je, da gre bolj za taktiziranje, ker je plavogardističnim krogom "ušla korajža".³²

Zaradi nezaupanja s strani gorenjskega partijskega vodstva, obtožb o belogardistični oziroma plavogardistični naravnosti in obtožb o domnevno spornem ravnanju z denarjem se je Miklavc odločil, da prekine z delom, dokler PK KPS ne prekliče vseh teh obtožb. Konec poletja naj bi tudi odprto izražal nezadovoljstvo nad Angleži, češ da so "barabe" in da bi že lahko bili svobodni, če bi Angleži to hoteli. Glede plavogardističnih organizatorjev naj bi svetoval partizanom njihovo odstranitev. Poročevalec Barle je tudi o tem menil, da takšen Miklavčev "kurz skoraj gotovo ne more biti iskren". Kolb pa naj bi bil celo zadolžen od PK KPS, da zbere dokaze o "tiranskem" postopanju Miklavca z delavstvom še pred vojno, vendar je Barle hotel preveriti, če je Kolb dejansko dobil takšno nalogo.³³ Miklavc

²⁸ AS I, 1487, okrožnica PK KPS in PP OF za Gorenjsko in Koroško, 10. 7. 1943, a. št. 1690. Podčrtano v originalu.

²⁹ AS II, 1636, fasc. 663/I, pismo PK KPS za Gorenjsko 23. 7. 1943 Avgustu Barletu.

³⁰ AS I, 1487, poročilo Avgusta Barleta 20. 7. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 1746.

³¹ Izjava Branka Miklavca 16. 9. 2000.

³² AS I, 1487, poročilo Avgusta Barleta 25. 10. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 1867.

³³ AS I, 1487, pismo Avgusta Barleta 25. 9. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 1864; pismo Avgusta Barleta 4. 10. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 1863.

je potem sicer naprej delal za OF, bil pa naj bi nekoliko prizadet, ker je čutil, da sedaj PK KPS protežira Kolba.³⁴

Vprašanje je, ali je partijsko vodstvo želelo Miklavčev krog le politično eliminirati ali pa je načrtovalo tudi kakšne skrajne ukrepe. Poleti 1943 so se namreč začeli širiti glasovi, da so posamezniki v življenjski nevarnosti. Iz nekega Barletovega poročila lahko vsaj delno sklepamo, da je bila takšna bojazen takrat neutemeljena. Od njega je namreč Miklavc posredno zahteval pojasnila ali ga resnično nameravajo usmrtiti. Barle ga je seveda pomiril, začudilo pa ga je, od kje Miklavcu tovrstna bojazen. Po analizi okoliščin je prišel do domneve, da je morda Miklavc tisti, ki je preprečil že dogovorjeno tiskanje knjige *Kratka zgodovina VKP(b)*. V strahu, da ni o tem morda kdo kaj zvedel, pa naj bi se Miklavc začutil življenjsko ogroženega. Toda to so bile le nedokazljive domneve.³⁵ Branko Miklavc se je celo obrnil na Josipa Vidmarja, da bi preprečil "predlagane likvidacije" Ivana Miklavca, Albina Kolba in - Helmutha Rozumeka. Zatrjeval je, da obtožbe slonijo na lažnih pričevanjih, porojenih iz egoističnih nagibov. Obenem je Vidmarja opomnil na "brežštevilne druge primere krivičnih obtožb, zmotnih usmrčanj, pretiranih, daleč čez mero potrebnih zahtev od naroda in končno na sam način borbe, ki često presega meje človeškega". Svoj pogled na vodenje protiokupatorskega odpora je takole opredelil: "Jaz sem bil vedno mnenja, da je treba zmago doseči z najmanj možnimi žrtvami (žrtve so potrebne, toda nepotrebne žrtve niso potrebne), in na čim plemenitejši način. (...) Ako verjamete v nujnost anarhije, potem vas nimam česa dolžiti. V nasprotnem primeru pa skušajte zreti s prostim, zdravim razumom Resnici v oči, priznati napake in storiti, kar morete, da bo način bojevanja v skladu z vašimi načeli. (...) Vem, da tvegam s tem pismom. A jaz sem končno moral izreči, kar mi je že dolgo ležalo na duši..."³⁶

Tudi Kolb se je 3. novembra 1943 z obširnimi pismom obrnil na Krmelja, ker je zvedel, da je v ljudski govorici postal narodni izdajalec, in da bi ga naj spremljali trije likvidatorji. Zato je zahteval, da PK KPS uvede proti njemu preiskavo in se mu omogoči obramba, do razjasnitve pa v celoti prekinja z delom. Ob tem je pribil: "Jaz ne poznam zahrbtnosti - povem, kar je prav, naravnost. Če ima kdo proti moji osebi kake pomisleke, bilo radi mojega dosedanjega družbenega položaja, ki pa sem si ga, to poudarjam izrecno - v teku 20 let ustvaril povsem sam z lastno pridnostjo, tedaj sem kakor vedno vsak trenotek pripravljen, se umakniti in prepustiti mesto onemu, ki se smatra bolj sposobnim."³⁷ Istočasno je pisal izredno kritično pismo o problematičnih pojavih v partizanski vojski in pri tem navedel konkretne primere "podivjanosti, pijančevanja, razpuščenosti, nestrokovnega vodenja" itd. Vnaprej je zavrnil morebitne očitke, da njegov kritičen pogled izhaja iz njegove pripadnosti imovitejšemu sloju. S tem v zvezi pravi: "Jaz ne delam razlike ne med delavcem ne med kapitalistom, glavno je, da prizna program. Če je danes kapitalist, pa bo narod sklenil, da se take ljudi razlasti, se jih bo pač razlastilo, pa mirna Bosna."³⁸

³⁴ AS I, 1487, poročilo Avgusta Barleta 6. 9. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 1860.

³⁵ AS I, 1487, poročilo Avgusta Barleta 26. 8. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 1861.

³⁶ AS I, 1487, pismo *S/imonovega/ S/ina/* (=Branka Miklavca) Josipu Vidmarju (nedat.), a. št. 3137.

³⁷ AS I, 1487, pismo Albina Kolba 3. 11. 1943 Maksu Krmelju, a. št. 1016.

³⁸ AS I, 1487, pismo Albina Kolba 3. 11. 1943 Maksu Krmelju, a. št. 1015.

Kolbov občutek ogroženosti je povezan z dogodkom, ki se je pripetil 25. septembra 1943. Tistega dne so se s Kolbovim avtomobilom odpeljali na sestanek k PK KPS Barle, Franc Kalan-Evstahij ter Kolb s šoferjem. Pred Poljanami sta v skladu z dogovorom Barle in Kalan izstopila, nad Hotavljami pa naj bi ponovno prisledla v avto. Toda po izstopu iz avtomobila ju je napadla nemška zaseda in sta se komaj rešila. Sumila sta, da je šlo za Kolbovo izdajo. Aktivist iz Št. Vida pa je v tem času poročal o Kolbovi plavogardistični usmerjenosti ter o še nepreverjenih govoricah Kolbove žene, da so moža "spravili v Begunje komunisti zato, da bi ga ne bilo treba po vojni ubiti", in še o tem, da obstajata v partizanih dve struji, komunistična in nacionalistična. Ko bo nacionalistična prevzela iniciativo, bo tudi Kolb prišel do veljave. Prizadevanja za lastno uveljavljanje naj bi bilo zaznati tudi pri Trampužu.³⁹

Opisane razmere razkrivajo vsestransko vzdušje negotovosti in pomanjkanje zaupanja. Ob tem pa je treba poudariti, da je Kolb vsaj v določenem trenutku užival visoko stopnjo zaupanja pri PK KPS, sicer ne bi bil npr. predlagan za delegata na kočevskem zboru odposlancev.⁴⁰ Kolb pa je bil tudi tisti, ki je PK KPS večkrat prepričeval o iskrenem Miklavčevem delu za OF in zavračal sumničenja o njegovi plavogardistični usmerjenosti. Priznaval pa je, da je pri njem opazna nekoliko "prevelika ambicija".⁴¹ Tudi o sebi je Kolb izpovedoval odločno protimonarhistično stališče. Glede taktike pritegovanja t.i. "boljših" ljudi za potrebe pridobivanja materialne podpore osvobodilnemu gibanju pa je pokrajinskemu komiteju svetoval, naj do njih nima zadržkov, da je dobro te ljudi vključevati v odbore, ker bodo v njih odigrali vlogo "muhe", ki bo nase pritegnila širši krog pripadnikov svojega razreda, preprečiti pa je treba njihov prevelik vpliv. S tem bi se izognili prevelikemu vplivu reakcije in tudi preveliki čistki, "ki bo ob zlomu sedanjega prehodnega okupatorskega režima potrebna."⁴²

Delovanje pokrajinskega odbora OF je povezano z občutljivo temo, tj. njegove povezanosti z vodjem gestapa na Gorenjskem Helmuthom Rozumekom.⁴³ Odbor je poleti 1943 skoraj uspel prepričati pokrajinsko partijsko vodstvo, da je vodstvo gestapa na Bledu resnično pripravljeno podpreti partizansko vojsko z vojaško opremo in celo z orožjem. Zadnje dni julija 1943 je celo prišlo do presenetljivih razgovorov med štabom 2. (gorenjske) operativne cone (komandant Pero Popivoda, politični komisar dr. Jože Brilej-Bolko) ter nekaterimi člani pokrajinskega komiteja KPS za Gorenjsko s Helmuthom Rozumekom v Farjem potoku v Davči. Po hudem porazu komaj ustanovljene Prešernove brigade na Žirovskem vrhu v dneh od 2. do 4. avgusta 1943, ki je bil vsaj posredno povezan z Rozumekovim delovanjem (brigada je namreč čakala na obljubljeni pomoč in zaradi tega odlašala s prehodom v Ljubljansko pokrajino, kamor jo je poklical GŠ NOV in POS),⁴⁴ po množičnih aretacijah kot posledici vdora gestapa v terenske organizacije in predvsem po prihodu člana CK VOS in načelnika obveščevalnega oddelka pri GŠ NOV

³⁹ Glej op. 33.

⁴⁰ Niko Kavčič: Pot v osamosvojitve. Ljubljana 1996, str. 116.

⁴¹ AS I, 1487, pismi Edvarda Kolba 9. 8. 1943 in 14. 8. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 1003 in 1004.

⁴² AS I, 1487, pismo Edvarda Kolba 9. 8. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 1003.

⁴³ O tem obširneje pišeta Karel Forte-Marko Selin (Nič več strogo zaupno, str. 484-503) in Niko Kavčič (Pot v osamosvojitve, str. 64-118).

⁴⁴ Stanko Petelin: Prešernova brigada. Nova Gorica 1969, str. 51, 52, 67-69.

in POS Vita Kraigherja na Gorenjsko konec avgusta 1943, ki je naznanil začetek načrtno organizacije VOS na Gorenjskem pod vodstvom Nika Kavčiča, pa je partizansko vodstvo začelo pospešeno razčiščevati Rozumekovo vlogo. Ta proces pa je imel za posledico tudi dokončno prenehanje obstoja Miklavčevega odbora. Večina ljudi, povezanih z Miklavčevim odborom, je doživela tragičen konec.

Prvega je takšna usoda doletela Adolfa Slugo, nad katerim je že 31. januarja 1943 izvršila smrtno obsodbo partizanska stran.⁴⁵ Nekateri, zlasti bratje Kavčič, so mu očitali politično preračunljivost, pretirano željo po osebnem uveljavljanju, zanemarjanje političnega dela na terenu, zapostavljanje "delovnega ljudstva" na račun inteligence in meščanstva, skratka, v njem so prepoznavali človeka, "ki mu je resnično delo in propaganda o naši revoluciji tuje".⁴⁶ Vznemirjali so jih njegovi stiki z nekaterimi pomembnejšimi Škofjeločani iz katoliškega tabora ("klerikalne klike"), ki so bili v povezavi z Brodarjem, saj so v tem krogu prepoznavali predstavnike bele garde, obenem pa bi naj bil Sluga nestrpen tudi do sokolov. Previdnost

oziroma strah so povečali še glasovi, da je treba obstoječi odbor OF v Škofji Loki zamenjati s "popularnejšimi ljudmi", dotedanje terenske aktiviste pa poslati v partizansko vojsko.⁴⁷ Sluga je očitke o podleganju meščanskim in belogardističnim vplivom zavračal in opozarjal, da "spornih" ljudi, s katerimi ima zveze, ni mogoče obsojati le na osnovi ljudskega mnenja.⁴⁸

Tudi na Bena Anderwalda je bilo naslovljenih kar nekaj očitkov v smeri domnevnega opuščanja partijske usmeritve in zapadanja oportunistu.⁴⁹ Za posameznike je bilo sporno Anderwaldovo povezovanje s svakom, sicer krščanskim socialistom, Francem Cerarjem, in še zlasti intervencija zanj v juniju 1943, ko so Cerarja osumili belogardizma.⁵⁰

Precej pozornosti je vzbudil predlog o reorganizaciji PK KPS za Gorenjsko, ki ga je pripravil junija 1943 Anderwald skupaj z okrožnim sekretarjem OK KPS Kranj Antonom Nartnikom-Černivcem. Vzpodbuda za pripravo takšnega predloga naj bi po njenem zatrjevanju izšla iz njenega spoznanja o premajhni delovni učinkovitosti in nesistematičnosti PK KPS, ker je le-ta imel sedež na skrajnem robu Gorenjske, t.j. na škofjeloškem območju, ker je bil premalo številčen in ker naj bi bilo celotno vojaškopolično delo v pokrajini premalo osredotočeno v samem pokrajinskem partijskem vodstvu. Predlagala sta premestitev sedeža PK KPS v središče Gorenjske (tj. v kranjsko okrožje) in njegovo popolno centralizacijo, s čimer bi se omogočile redne zveze, nadzor in enotno vodenje pokrajinskega vodstva v vseh gorenjskih okrožjih ter na Koroškem kot strateško izjemno pomembnim območjem s stališča prizadevanja združitve vseh Slovencev. PK KPS naj bi se razširil na 13 članov: sekretar, referenti za vojsko, OF, literaturo, agitprop (miš-

⁴⁵ AS I, 1487, poročilo Jožeta Kavčiča 2. 2. 1943 Maksu Krmelju, a. št. 1943.

⁴⁶ AS I, 1487, pismo Franca Kavčiča-Veljka 1. 1. 1943 Maksu Krmelju, a. št. 3802.

⁴⁷ AS I, 1487, pismo Jožeta Kavčiča 17. 12. 1942 Maksu Krmelju, a. št. 568; pismo Antona Nartnika 5. 1. 1943 Maksu Krmelju, a.e. 2303; pismo Adolfa Sluge 19. 1. 1943 Maksu Krmelju, a. št. 1939; pismo Nika Kavčiča 25. 1. 1943 Maksu Krmelju, a. št. 1023.

⁴⁸ AS I, 1487, pismo Adolfa Sluge 14. 1. 1943 Maksu Krmelju, a. št. 1938.

⁴⁹ AS I, 1487, poročilo Antona Nartnika 5. 7. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 2312; pismo Vinka Hafnerja 5. 8. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 987.

⁵⁰ AS I, 1487, poročilo Bena Anderwalda 8. 6. 1943 Maksu Krmelju, a. št. 2358.

ljeni sta protiobveščevalna služba v partizanski vojski in VOS na terenu!), finance in gospodarstvo, zveze, KPS ter sekretarji petih okrožij. Vsi ti ukrepi naj bi bili potrebni zaradi očitnega prehajanja v končno in odločilno fazo boja proti okupatorju in bi zavarovali partijski cilj, tj. izvesti revolucijo ter prevzeti oblast. Predlog je med drugim predvideval pripravo konkretnih ukrepov za prevratno obdobje, npr. javnih kuhinj za čas vračanja internirancev iz koncentracijskih taborišč ter pripravo načrtov koncentracijskih taborišč za domače nasprotnike.⁵¹ Z mnogimi ugotovitvami v tem predlogu se je mogoče strinjati (slabša povezanost PK KPS z oddaljenejšimi okrožji, neenakomerno politično zajetje prebivalstva in neenakomerno izvedena mobilizacija z vsemi političnimi implikacijami, prepuščenost posameznih partizanskih enot samim sebi z vsemi neugodnimi posledicami itd.). Seveda pa je bilo neobičajno in v popolnem nasprotju s partijskimi principi, da nižji forum izreče nadrejenemu forumu tako temeljito kritiko in predlaga lastne rešitve. Odziv PK KPS je bil pričakovano negativen, v predlogu pa je videl predvsem poskus lastnega uveljavljanja njegovih avtorjev, kar pa sta oba poskušala ovreči oziroma dokazati dobronamernost.⁵² Ob že prislovični partijski občutljivosti na pripravljane raznih načrtov zunaj pristojnih mest pa so bili za PK KPS najbrž še posebej moteči posamezni konkretni predlogi: npr. o preprečevanju usmrtitev Nemcev, ki Slovencem neposredno ne škodujejo, saj njihova odstranitev osvobodilnemu gibanju neposredno ne koristi temveč le povzroči streljanje talcev; preprečevanje smrtnih obsodb brez konkretnih dokazov ali celo iz osebnega maščevanja; izvajanje le takšnih vojaških akcij (npr. napadi na komunikacije), ki bodo koristne za osvobodilno gibanje, ki bodo povzročile okupatorju velike težave, z veliko verjetnostjo pa ne bi imele za posledico streljanja talcev.

Novembra 1943 je PK VOS aretiral Anderwalda in sekretarja kranjskega rajona inž. Mitjo Valenčiča-Sonca. O obeh je menil, da kot partijca zaslužita smrtno kazen, ker sta zatajila, da sta vedela za Rozumekovo zahtevo, da mu Hojan izroči seznam kranjskih aktivistov, čeprav sta o tej zahtevi bila seznanjena. Toda zaradi natančnejše preiskave ju je poslal na PK KPS, kateremu je predlagal aretacijo tudi Hojana in Cerarja.⁵³ Po zaslišanju so Anderwalda poslali v škofjeloško tehniko, kjer je padel 9. februarja 1944 ob nemškem napadu, ki ga je očitno organiziral Rozumek.⁵⁴

Oktobra 1943 je VOS aretiral Kvartiča, ki je bil kot sekretar okrožne gospodarsko-finančne komisije tudi član OOOF Kamnik, bil pa je tudi kandidat za člana KPS. Med njegova obremenilna dejanja je VOS uvrstil: sestajanje z Rozumekom; članstvo v POOF, saj je tudi ta imel zvezo z Rozumekom; sprejemanje Rozumekovih navodil, da morajo partizani prenehati z zahrbtnimi napadi in s požiganjem tovarn, v skladu s katerimi je tudi Kvartič zahteval od Kamniškega bataljona prenehanje izvajanja vojaških akcij; oviranje terenskega političnega dela a obenem propagiranje za vstop v OF; opiranje na imovitejše ljudi; stremljenje, da

⁵¹ AS I, 1487, predlog Bena Anderwalda in Antona Nartnika 29. 6. 1943 o reorganizaciji PK KPS za Gorenjsko, a.št. 2313; Skice kot dodatek k predlogu za centralizacijo in razširitev PK KPS za Gorenjsko z dne 29. 6. 1943, a. št. 2138.

⁵² AS I, 1487, pismo Antona Nartnika 11. 7. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a.št. 2314; pismo Bena Anderwalda 1. 8. 1943 PK KPS za Gorenjsko, a. št. 2364.

⁵³ AS II, 1636, fasc. 671/I, poročilo PK VOS za Gorenjsko 29. 11. 1943 PK KPS za Gorenjsko.

⁵⁴ Niko Kavčič: Pot v osamosvojitve, str. 96, 103.

postane član OOOFF; oddaljevanje ljudi od partije; zavlačevanje izvajanja direktiv ali njihovo neupoštevanje; širjenje govoric o belogardističnem značaju okrožnega komiteja KPS in omalovaževanje njegovih članov; stalno vzdrževanje zvez s plavogardističnimi organizatorji v kamniškem okrožju (Lojze Plemelj, Franc Polak, Vitko in Lojze Mejač) itd. Vse navedene očitke naj bi Kvartič priznal, zanikal pa je obtožbo poneverbe denarja skupaj z Miklavcem, vendar pa naj bi VOS iz zasliševanj (ni jasno katerih) ugotovil, da sta z Miklavcem poneverila 60.000 mark. Obsojen je bil na smrt.⁵⁵

Ko je bil Rozumek razkrit, oziroma je odpovedala njegova dvojna igra, so Gorenjsko zajele množične aretacije in streljanja talcev. Takrat je Rozumek obračunal tudi z Miklavcem in Kolbom, ki še vedno nista spregledala njegovih namer. Na sestanek 5. novembra 1943, katerega bi se moral udeležiti tudi Rozumek, je le-ta poslal policijo. V spopadu je padel Ivan Trampuž, Miklavc in Kolb pa sta bila aretirana. Oba sta bila nato ustreljena kot talca 31. januarja 1944.⁵⁶

Hojana, ki je poleti 1943 postal član KPS, so konec oktobra poslali v vojsko, kjer je opravljal naloge operativnega oficirja v Prešernovi ter Vojkovi brigadi,

nazadnje pa je bil celo šef operativnega oddelka 31. divizije. V začetku leta 1944 je bil obtožen kot gestapovski agent in "organizator be-ga" ter na zahtevo PK KPS za Gorenjsko usmrčen.⁵⁷

Do ustanovitve POOF za Gorenjsko je prišlo šele na prvem zborovanju gorenjskih aktivistov OF 13. in 14. maja 1944, ki je bilo združeno tudi s partijskim posvetovanjem. Za to zborovanje je predlog sestave POOF pripravil Ob K KPS za Gorenjsko skupaj s poverjenico CK KPS za Primorsko, Gorenjsko in Koroško Lidijo Šentjunc-Jožo, ki je ob tej priliki prišla na Gorenjsko, del pa so jih predlagali sami aktivisti na zborovanju. O ustanovitvi POOF pa je pokrajinsko partijsko vodstvo poročalo: "S formiranjem POOF bo Ob. K. res lahko postal politično vodstvo, ker se mu ne bo treba izgubljeni v drobnarijah in celo v tehničnih in administrativnih poslih."⁵⁸ Glede metod delovanja partije oziroma organizacijskih načel pa so sprejeli dva pomembna sklepa, ki kažeta na krepitev funkcije Osvobodilne fronte kot transmisije partije in sicer, da je treba odbore OF med drugim okrepiti s pritegnitvijo članov partijskih komitejev, ter da sekretarji okrožnih in okrajnih komitejev KPS odslej avtomatično postanejo obenem tudi sekretarji vzporednih odborov OF.⁵⁹ Kar je pomenilo, da je treba "uresničiti avantgardno vlogo Partije, ki mora vse delo v Osvobodilni fronti spretno razdeliti na sektorje in voditi vse ostale organizacije".⁶⁰

⁵⁵ AS II, 1636, fasc. 689/II, poročilo OK VOS Kamnik o zaslišanju Slavka Kvartiča 30. 11. 1943.

⁵⁶ Niko Kavčič: Pot v osamosvojitve, str. 91, 92; Stane Šinkovec: Begunje 1941-1945, str. 372.

⁵⁷ Boris Mlakar: Tragedija v Cerknem pozimi 1944. Gorica 2000, str. 107-109; AS II, fond AS 1636, fasc. 662/I, Poročilo Ob K KPS za Gorenjsko 26. 3. 1944 CK KPS.

⁵⁸ AS II, 1636, fasc. 662/I, poročilo Ob K KPS za Gorenjsko 20. 5. 1944 CK KPS. Oblastni komite KPS je od POOF pričakoval predvsem uspešnejše reševanje gospodarskih in finančnih vprašanj, kakor jih je zmož dotlej sam reševati. Glej: prav tam, fasc. 662/I, poročilo Ob K KPS za Gorenjsko 14. 4. 1944 CK KPS.

⁵⁹ AS II, 1636, fasc. 662/I, zapisnik seje Ob K KPS za Gorenjsko z dne 31. 5. 1944.

⁶⁰ Prav tam, fasc. 662/I, zapisnik seje Ob K KPS za Gorenjsko z dne 5. 5. 1944. Podčrtano v originalu.

Sklep

Poskus avtonomnega oblikovanja političnega vodstva na Gorenjskem v okviru partizanskega gibanja konec leta 1942 vsekakor sodi med zanimive pojave iz obdobja okupacije. Na eni strani izraža samoiniciativno pobudo organiziranja protiokupatorskega odpora. Kaže tudi na nekatere temeljne konceptualne razlike Glavnega odbora OF za Gorenjsko oziroma Miklavčevega odbora v primerjavi z usmeritvijo Osvobodilne fronte pod partijskim vodstvom. Predvsem pa razkriva vprašanja, ki so najtesneje povezana z vprašanji širine ali ožine revolucijskega osvobodilnega boja, partijske strategije in taktike, partijskega monopola, razmerja do nacionalne in socialne osvoboditve. V tem oziru razkriva različne poglede ne samo med pripadniki OF temveč tudi med samimi komunisti.

Opazno je nezaupanje komunistov do imovitejših slojev, kajti njihova razredna pripadnost jim je, z redkimi izjemami, po partijskih merilih odvzela legitimacijo zanesljivega zaveznika. Obveljalo je načelo, da je uglednejše in imovitejše posameznike dopustno vključevati v osvobodilno gibanje pod določenimi pogoji. Od njih se je pričakovala materialna podpora osvobodilnemu gibanju, ni pa jim bilo dopuščeno opravljati vidnejših funkcij; lahko bi rekli, da jim je bilo dovoljeno sponzoriranje lastne družbene degradacije in delovati izključno v korist protiokupatorskega odpora. Zato so si partijski voditelji toliko prizadevali, da ta odbor eliminirajo, njegove člane pa vključijo v najnižje terenske organizacije, ter s tem čim bolj omejijo njihovo vplivno območje.

Vendar Glavni odbor OF za Gorenjsko ni ogrožal le partijskega monopola. Povzročal je tudi dvotirnost v vodenju upora. Predvsem so bila problematična tista njegova stališča, ki so poudarjala predvsem izgradnjo terenskih organizacij in pripravljanje na oddaljeni konec vojne, zmanjševala pa so pomen partizanske vojske in se zavzemala za opuščanje določenih zvrsti partizanskih akcij. S povezanostjo z vodjem gestapa Rozumekom pa je odbor, čeprav kot kaže nenamerno, povzročil številne žrtve med pripadniki osvobodilnega gibanja.

Vida Deželak-Barič

THE AUTOGENOUS AND UNRECOGNISED PROVINCIAL COMMITTEE OF THE LIBERATION
FRONT FOR GORENJSKA

S u m m a r y

In December 1942, the Main Committee of the Liberation Front (MCLF) for Gorenjska, also known as Miklavc's Committee, was formed. Most of its members (Ivan Miklavc, Albin Kolb, Slavko Kvartič) were from the commercial and business sectors. The Committee was set up on their initiative and that of Jože Sluga, a member of the Provincial Liberation Front Committee (PLFC) for Gorenjska, but without the authorisation of other PLFC members. The Committee was set up, therefore, without the approval and knowledge of the PLFC or that of the Slovenian central political leadership. It operated until Autumn 1943 without ever being recognised.

From the outset, the Central Committee of the CPS disagreed with the composition and political orientation of the Main Committee and, with the support of the PCCPS, strove to prevent its operation. While it sought to secure its members' material support for the National Liberation Movement, it tried to prevent their independent political activity at provincial level by tying them to their places of residence. To the Communists, from the class viewpoint, they were unreliable allies.

Despite distrust and the threat of liquidation, the Committee members continued to sponsor the Liberation Front, but without completely renouncing their own activity.

Around the New Year 1943, the Committee formulated a plan for military and political activity in Gorenjska, with ambitions to intervene also in neighbouring Carinthia and Styria. The plan envisaged, among other things, a personnel structure with the Communists in the minority. The Committee was supposed to lead all underground activities during the occupation and seize power in the country immediately after the war. Particular emphasis was placed on the latter.

During the occupation, however, most of its efforts were directed at the formation of field organisations, while the strengthening of the partisan army and the armed struggle against the occupier were of secondary concern. On several occasions its members openly called for restraint in partisan fighting, which, in their view, would avert the occupier's reprisals and reduce unnecessary casualties. As a result of such views and individual liaisons with Chetnik organisers, they were accused of belonging to the Blue and the White Guard.

The operation of the MCLF for Gorenjska was connected with another sensitive issue - that of collaboration between resistance leaders and Helmut Rozemuk, the chief of the Gestapo in Gorenjska. They naively trusted his apparent sympathies with the Liberation Front and failed to recognise his true intentions. This had catastrophic consequences for themselves and many LF members.